

СТАНОВИЩЕ

от доктор по икономика Пламен Д. Чипев – професор в ПУ “П.Хилендарски“
за дисертационен труд за присъждане на образователната и научна степен '**доктор**'
в област на висше образование 3. Социални, стопански и правни науки;
професионално направление **3.8 Икономика**;
докторска програма Политическа икономия

Автор: ПЕТКО НАЖАД МИРАН

Тема: „Възможности за компенсиране на неравенството в разпределението на дохода чрез
дейностите на Европейския социален фонд“

Научен ръководител: д-р по ик. Пламен Д. Чипев – професор в ПУ “П.Хилендарски

1. Общо описание на представените материали

Със заповед на ректора № Р33-3469 от 13.07.2016 г. съм определен за член на научното жури по процедурата за защита на посочения дисертационен труд. Във връзка с това потвърждавам, че получих пълния комплект документи съгласно чл. 36(1) от Правилника за развитие на академичния състав на ПУ при спазване на нормативните изисквания по процедурата по защита на докторанта П. Миран.

Докторантът е приложил 5 броя научни публикации, в утвърдени и признати издания на ПУ“П.Хилендарски“, ИУ-Варна, Института за икономически изследвания на БАН.

Петко Миран е възпитаник на ПУ, като магистратурата му е от ФИСН, в който той прави и докторантската си програма; участва в няколко изследователски проекта, вкл. и към Факултета, посещава присъствени и онлайн курсове и школи по теми, от значение за работата му върху дисертацията. Активно се включва в основната дейност на Университета, като хоноруван асистент по Икономически теории и др.

2. Актуалност на тематиката и целесъобразност на поставените цели и задачи

Темата за неравенството във всичките му форми е с висока степен на актуалност сама по себе си, а в хода на кризата от 2008-ма и последващите години придоби направо огромно значение. Причините са няколко: (1.) усилването на неравенството (особено при разпределение на доходите) до степен да заплаши утвърдения икономически модел. (2.) Прикованото към проблема внимание на научната общност, и тази на полисимейкърите (специалистите и управленците отговарящи за разработване и прилагане на нови политики – икономически и социални), които трескаво започнаха да търсят нови средства за овладяването му. (3.) Самите нови

инструменти, които са лансирани, техните възможности, ефективност и пригодност. Предлаганият дисертационен труд взема отношение, предлага анализ и решава задачи във всеки от тези аспекти, което определя степента му на актуалност като най-висока.

3. Познаване на проблема

Докторантът познава в много висока степен състоянието на проблема, съществуващите теории, съвременните изследвания и автори, техните приноси и предложения за промени. Представените от докторанта теоретични и практически изследвания, дискусии и конкретни политики върху неравенството, са разгледани и оценени самостоятелно, с творчески и нередко критичен поглед, което показва добра степен на умение за работа с първоизточниците, самостоятелно мислене и възможност за „надграждане“ чрез собствени предложения за усъвършенстване в областта на политиките.

4. Методика на изследването

Авторът е избрал комплексна методика за изследването си, която включва, анализ на литературни източници и документи, вкл. множество документи и информационни източници от ЕС и други развити страни; индуктивен и дедуктивен анализ при откриване на закономерности и верифициране на хипотезата си; проучване на резултати от статистически и социологични изследвания, събиране на данни и обработката им с количествени методи, включващи регресионен и корелационен анализ. Използваният от П. Миран методически набор му позволява да работи свободно и неограничавано върху избрания обект, да провери издигнатите хипотези и по този начин успешно да постигне поставената в дисертацията научна цел.

5. Характеристика и оценка на дисертационния труд

Дисертационният труд се състои от три глави; въведение; заключение; и приложения с общ обем 277 страници, вкл. списъци на съкращенията, таблиците (34), фигурите (76) и използваната литература (229 източника, на англ. и бълг. език). Всяка глава завършва с експлицитно изведено *обобщение*, в което се реитерират основните резултати, обобщават се и се оформят заключаващи, за главата, изводи. Главите са балансирани и представят отлична изследователска рамка за анализ, и лансиране на политики за противодействие, на актуалния процес на ускорено доходно неравенство. Заглавието добре фокусира обекта и целта на дисертацията.

Структурата приема класическа схема на изследване – започвайки с представяне на достиженията на икономическата теория, последваща глава за същностните характеристики на процеса и завършвайки с практически-ориентирана глава, в която се оценяват икономи-

чески политики и се правят предложения за лансиране на нови. Логиката на изложение е насочена към верифициране на хипотезата, издигната в самото начало – а именно доколко ЕСФ (европ. соц. фонд) е ефективен инструмент (и при какви условия би могъл да се интензифицира) за положително повлияване на високите нива на доходно неравенство у нас и в европейска (ЕС) перспектива. Тази логика следвана досконало през цялото изследване, обоснована добре теоретично (I гл.), и стъпила върху богата база от данни за изследване на факторите и последиците от високото и засилващо се доходно неравенство дава възможност на докторанта да синтезира няколко (5) обобщени модела на разпределение и преразпределение на доходите в практиката на развитите пазарни икономики (II гл.), които на свой ред му позволяват да оцени ролята на ЕСФ и да направи и своите предложения за алтернативни политики (гл. III) за намаляване на неравенството.

В дисертационния труд се откриват няколко групи с приносно значение, както в научен, така и в научно-приложен план. В теоретичен план П. Миран е направил подробен анализ на голям брой доктрини от всички основни направления – класическа и неокласическа школа, (разграничавайки стандартния мейнстрийм подход на последната от различните девиантни подходи, и с оригинални приноси, като шумпетеровия, кейнсианския, този на Пигу и пр.), институционалната и неолибералната. Подходът е *сравнителен, но и критичен, с множество самостоятелни виждания* върху проблемите - показва напр., че (1.) Пигу фактически напуска стандартната теза на неокласиката, посочвайки регионалното влияние за пределната производителност на труда; или (2.) - дълбочината в която Кейнс преосмисля проблема за безработицата, която е съществен фактор за неравенство; (3.) поставя скептицизмът на хайковата „дистрибутивна справедливост“ в контекста на другите теории, разкривайки по-дълбокия ѝ смисъл на селективна справедливост.

Вторият план на приносите му касаят *актуалните* (след 2008г.) проблеми на неравенството, и на първо място - тенденцията на ускорено задълбочаване на неравенството между различните доходни групи. Докторантът подчертава процеса на *самонарастване* на неравенството, при който даден фактор се явява едновременно причина за, и следствие от, неравенството. Този анализ води докторанта до обобщаващия му принос, който има по-скоро практико-приложно значение – съпоставяне на моделите на разпределение и преразпределение и идентифициране на сходни и девиантни черти между тях. На тази база са изведени политиките, които могат да противодействат на високите нива на доходна диференциация.

Третия план на приносите в труда на П. Миран е анализът на европейските структурни и инвестиционни фондове (специално ЕСФ) където изненадващо констатира, че усвояването на средствата по ЕСФ (и ЕСИФ) не води до понижаване на неравенството в разпределението

на доходите, като в някои държави дори се наблюдава силна положителна корелационна зависимост, отсъстват спад на младежката безработица, спад на дела на безработните и спад на дела на работещи бедни, а лицата в риск от бедност или социално изключване са неповлияни.

Това до известна степен дава негативен отговор на заложената от него основна хипотеза, което го кара да направи извода, че *модел на функциониране на икономиката, който разчита на средства от външни финансови институции за справяне с крайните нива на доходна диференциация няма да бъде устойчив и няма да постигне очакваните резултати*. Развивайки вторичната си хипотеза за противодействие на негативната тенденция, докторантът предлага замяната на прага на бедността с диапазон, който да осигури по продължителна помощ за нуждаещите се. Авторът лансира и други мерки, които играят решаваща роля при справяне с тези предизвикателства - данъчна политика, социална политика, политика по доходите и синдикална политика, които в основна степен зависят от следвания икономически модел.

Направените приноси и издигнатите предложения дефинират и значимостта на разработката за науката и практиката. Тя може да се използва, както от студенти и изследователи работещи в тази бързоразвиваща се ниша на икономическата теория, така и при подобряване на преподаването на тази материя. Анализът на факторите, последствията, синтезираните разпределителни и преразпределителни модели, има пряка практическа насоченост при изучаването на проблемите в нашата икономика. А направените предложения за нови и реформирани политики са добро допълнение към усилията на различни нива при вземане на решения.

6. Преценка на публикациите по дисертационния труд

Докторантът е представил 5 публикации. във връзка с темата на дисертацията – 2 включени в сборници на Факултета по икономически и социални науки на ПУ „Паисий Хилендарски“, които представляват доклади изнесени от автора, като едната (*„Неравенството в разпределението на дохода като външен ефект на неокласическия икономикс.“*) е директно по темата на дисертацията и доразвива в повече детайли, определена теза от нея. Други две са представени на две последователни конференции (2015 и 2016 г.) в ИУ-Варна, като втората е още под печат. Петото заглавие (*„Неравенството в разпределението на дохода като фактор, ограничаващ икономическия растеж. Неолиберализмът и Вашингтонският консенсус като причини за растящото икономическо неравенство“*) е доклад от научна конференция „Икономически растеж: стимули и ограничения“, организиран от ИИИ при БАН. Три от конференциите са международни с участие на чужди автори, което, разбира се, дава допълнителен ракурс при разпространение на резултатите. Всички публикации са лични, отразяват авторови

идеи и приноси, засегнати в дисертацията, като някои доразвиват определени тези в повече детайли.

Като към всяко изследване, така и към настоящия дисертационен труд могат да бъдат отправени критични забележки и препоръки. Аз ще се огранича с две по-обща. Авторът демонстрира познаване на материята, като често аргументира собствени тези, проявявайки в определени моменти известно пристрастие към една или друга теза или икономически субект (ролята на синдикатите в изследвания проблем – да посоча един пример само). Известно Temperirane на субективната страна, само би допринесло в усъвършенстването на стила му.

Втората ми бележка е насочена към практическите предложения в последната част на дисертацията. Усилията на автора са съсредоточени главно в теоретичната и съдържателната страна на феномена на засилващо се доходно неравенство, при което част от предложенията му изискват допълнително разработване и усъвършенстване.

7. Автореферат

Дисертантът е съставил и предоставил отпечатан „Автореферат“ от 33 стр., който представя вярно структурата и съдържанието на дисертацията, като подчертава направените изводи и получените резултати, представяйки в обобщен вид и приносите на докторанта. Документът отговаря на изискванията на оценката ми е, че той представя коректно, прецизно и в необходимата пълнота основните моменти от дисертационния труд.

8. Препоръки за бъдещо използване на дисертационните приноси и резултати

Както споменах по-горе представения труд може да се използва, както от студенти и изследователи работещи в тази област на икономическата теория, така и при подобряване на преподаването на тази материя. Анализът на факторите, последствията, синтезираните разпределителни и преразпределителни модели, има пряка практическа насоченост при изучаването на проблемите в нашата икономика. Направените предложения за нови и реформирани политики, са добро допълнение при усилията на различни управленски нива за решаване на проблеми в областта на социалната и икономическа политика.

В конкретен план това означава, че дисертацията предоставя възможност, след внимателно доразработване, прецизиране, разширяване на перспективата и преодоляване на евентуални противоречия, направените предложения да се формират като конкретни политики, които да бъдат предоставени за широко обществено обсъждане.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Представената дисертация е добре структурирано и задълбочено научно изследване по много актуален икономически проблем. Разработена е на високо равнище и съдържа значими приноси за икономическата теория и практика, които представят нейния автор като сериозен и перспективен изследовател. Дисертационният труд съдържа научни, научно-приложни и приложни резултати, които представляват оригинален принос в науката и отговарят на изискванията на Закона за развитие на академичния състав в Република България (ЗРАСРБ), Правилника за прилагане на ЗРАСРБ и съответния Правилник на ПУ „Паисий Хилендарски“. Представените материали и дисертационни резултати напълно съответстват на специфичните изисквания на „Икономически и социални науки“ приети във връзка с Правилника на ПУ за приложение на ЗРАСРБ.

Въз основа на всичко посочено по-горе, убедено давам категорична положителна оценка за проведеното изследване, представено от рецензираните по-горе дисертационен труд, автореферат, постигнати резултати и приноси, и ***предлагам на почитаемото научно жури да присъди образователната и научна степен ‘доктор’*** на Петко Нажад Миран в област на висше образование: 3.Социални, стопански и правни науки, професионално направление 3.8. Икономика, научна специалност „Политическа икономия“.

01.09.2016 г.

Изготвил становището:

Проф. д-р по ик. Пламен Д; Чипев